

Секція 3. ІСТОРІЯ, ЛЮДИНА, ПОВСЯКДЕННІСТЬ В ПОЛКУЛЬТУРНОМУ ЛАНДШАФТІ МІСТА

Адаменко К. В.,

студентка магістерської підготовки
факультету архітектури, дизайну та
образотворчого мистецтва,

Радіонова Л. О.,

канд. філософ. наук, доцент, доцент кафедри філософії і політології
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна

ТЕОРІЯ СИМВОЛІЧНОГО ІНТЕРАКЦІОНІЗМУ ЯК МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖУРАВЛІВСЬКОГО ГІДРОПАРКУ

Місто – це акумулятор людської думки, емоцій, почуттів, дій людини. Сучасні зміни – це, перш за все, зміни людини та її способу життя, її духовного світу. Людина вирішує проблеми переходу, перетворюючи себе і проектуючи свої дії в нових соціокультурних просторах. Мешканці міста в даний час виходять за його межі і, водночас, структуруючи абсолютно новий урбанізований простір, виробляють нові форми зв'язків, породжувані в ньому, але інтегрованих вже над містом [1].

На теперішній час стадії формування суспільства життя людей, як виявляється, все без виключення пов'язано з містом. Безпосередньо місто в концентрованому варіанті відображає ті громадські рухи та складності, які ріднять або виділяють різноманітні державні та громадські концепції.

В наш час соціальний простір – це місце, в якому стикаються думки населення, що, у свою чергу, призводить до підйому напруженості та громадських інцидентів і конфліктів. Відвертання і вирішення таких інцидентів вважається серйозним практичним завданням для адміністрації будь-якого міста. Вирішення цих питань повинно базуватися на певній дослідницькій базі, що відбиває стан і динаміку соціальних стосунків у просторі сучасного міста. Спроби відтворити соціальний простір були вживані П. А. Сорокіним, Р. Декартом, Т. Гоббсом, Г. Лейбніцом, В. Вайгелем, Ф. Ратцелем, Г. Зіммеlem та ін., але, на жаль, цілісної концепції не існувало. У соціологію поняття «соціальний простір» впровадив Ф. Тьонніс, що встановив соціологію як науку про людську вітальність, яка досліджує стосунки людських відносин в просторі та часі. В цей же період Г. Зіммель написав окрему роботу «Соціологія простору», в якій визначає соціальний простір як нерухому форму, існуючу лише завдяки енергії діяльності суб'єктів .

Якщо проаналізувати всі думки щодо цієї теорії, то, загалом, необхідно відзначити, що майже в усіх роботах присутні абсолютно різноманітні підходи до трактування соціального простору, в яких ґрунтуються також інноваційні поняття про соціальний простір міста, і, як результат, соціологи фіксують

відповідні єдині фактори задля збереження єдності теорії: головними структурними компонентами громадського місця вважаються суспільні взаємодії, в основі яких створюються громадські взаємини зв'язку.

Тенденції розвитку соціального життя сучасних великих і найбільших міст викликає деякі тривоги – знеособленість повсякденних контактів, відчужений і швидкоплинний характер взаємодії, байдужість, ризик десолідаризації суспільства як наслідок міської нерівності і маргінальності – все це реалії нашого часу.

Дані факти міського життя передбачив ще в минулому столітті німецький соціолог Георг Зіммель, пояснивши замкнутість і відособленість внутрішніх відносин мешканців великих міст підвищеною нервовістю життя, що походить від швидкої і безперервної зміни зовнішніх і внутрішніх вражень [2].

Відповідно до твердження Лін Лофланд [3], урбаністки Каліфорнійського університету, сучасна культура і технологія, багато в чому працюють на зживання публічної сфери: особиста машина переносить людину з одного приватного кокона в інший, все більше службових компаній працює «з дому». Інтернет-шопінг робить непотрібними багато публічних сфер. Більш того, сучасна архітектура і ті форми, які вона створює, також працюють або на зживання публічної сфери, або на її «санацію», створюючи такі публічні простори, які контролюють публічну сферу. Вона називає такий простір контрлокусами, з яких витрушена вся публічність, так як вони за визначенням не «відкриті для публіки».

Такий простір, зазвичай, є нишком приватизованим, він контролюється телеспостереження, розсікає публіку фізично і символічно. Лофланд пропонує не забувати про важливість публічної сфери, яка «виробляє емансипацію від запропонованого статусу і заданої ідентичності» [4]. Для нашого дослідження важливим є ще одне методологічне положення Лін Лофланда з іншої роботи «Мир чужинців. Порядок та дія в міському публічному просторі». Робота присвячена історико-етнографічним дослідженням міст. Згідно Л. Лофланд, місто як «світ чужинців» являє собою простір, де вже недосяжна тотальна безособовість – городяни все ж володіють достатніми знаннями один про одного, – і це дозволяє їм жити «спільно», тобто в рамках якогось міського порядку. Тут позначається вплив її вчителя Герберта Блумера, представника Чиказької школи соціології та учня Джорджа Герберта Міда, тобто, засновників теорії символічного інтеракціонізму

Тут важливим для нас є аспект про взаємини індивіда з матеріальним середовищем. Г. Мід підкреслює, що оскільки будівлі – це не тільки функціональні об'єкти, але і значущі символи, які однаково трактуються акторами комунікацій. Їх сукупність може трансформуватися в «узагальнене інше» і, таким чином, бути одним із засобів комунікації суспільства. Г. Мід відзначає можливість розвитку особистості під дією навколишнього середовища, наповненого значущими символами. Він трактує взаємодію об'єктів і індивідів наступним чином: «Будь-які об'єкти або їхні набори, одухотворені або неживі, будь це люди, тварини або просто матеріальні

об'єкти, – все те, стосовно чого вона [людина] здійснює певні дії або те, що викликає в ньому відповідну реакцію, з соціальної точки зору являє собою елемент якоїсь загальної сутності, приймаючи на себе роль цього «узагальненого іншого», людина стає об'єктом пізнання для самого себе і, таким чином, розвивається як особистість або соціальна істота» [5].

Згідно Лофланд, основне завдання міських досліджень в душі символічного інтеракціонізму полягає в тому, щоб виявити і описати джерела і процеси формування цього прихованого знання про норми і правила життя в місті. Спираючись на мову символічного інтеракціонізму, Лофланд виділяє два основних способи придбання городянами знань один про одного і співвідносить їх з двома типами міст. Якщо для міст доіндустріальної епохи зовнішність і одяг були основними сигналами, що повідомляли про соціальне походження, рід занять та положення в суспільстві, то в сучасних містах городяни орієнтуються, насамперед, на територіальну приналежність і відповідність певних типажів того чи іншого району [4]. Спільне життя, як його розуміли Герберт Блумер і за ним Лін Лофланд, можливе за певних передумов – саме припущення, що людина завжди була здатна взаємодіяти з іншими на основі «декодування» символів.

Особливістю публічних просторів є жвавість, людність, висока відвідуваність, доброзичлива соціальна атмосфера, що обумовлена їхнім головним функціональним змістом – бути осередком активності та обміну.

Зручність, приємний імідж, різноманітність використання простору і занять, задоволення від інтеракції, спостереження за людьми, «карнавальність» – можливість гри, фестивалю, позбавлення від своєї істинної ідентичності, придбання нових масок – базові умови успішного функціонування публічного місця, позначені Л. Лофланд

Загалом, ця теорія слугує основою для проекту, а саме, водного парку – Журавлівського гідропарку. Виходячи з того, що об'єктом нашого аналізу є водний парк, найбільш рельєфно «працює» в цьому контексті теорія Ефраїма Гордона Еріксена, викладена в роботі «Територіальний досвід. Екологія людей як символічна взаємодія»[6]. Ще класична Чиказька школа знаменита роботами по людській екології. У першій половині ХХ століття Роберт Парк запропонував використовувати екологічний підхід, тобто розгляд суспільства через призму середовища, в якій воно знаходиться. Екологічні метафори були втілені Парком і в ідеї чотирьох типів соціальної взаємодії: змаганні, конфлікті, пристосуванні та асиміляції.

Послідовники Парка – Родерік МакКензі, Луїс Вірт і Харві Зорбо – розробляли цей підхід для вивчення міста і міських спільнот. Ефраїм Гордон Еріксен, інтеракціоніст у другому поколінні (його батько, філософ Ефраїм Едвард Еріксен, був студентом Джона Дьюї і Джорджа Герберта Міда, а сам він навчався у Герберта Блумера і Еверетта Хьюза), ставить завданням переглянути сучасний йому стан дослідження людської екології та запропонувати нову перспективу. Еріксен різко критикує фізиколізм в людській екології: він показує, що вчені розглядають феномени, пов'язані з розселенням, зонуванням,

просторовою організацією людських спільнот через аналогії з тваринним і рослинним світом, через що участь людей зводиться до пасивної ролі, а основним завданням стає виявлення закономірностей. Він же обґрунтовує інший підхід: слід вивчати територіальні процеси через їх символічне становлення, загальні дії, плани, образи. Немає ніякого передзаданого уявлення про місце, відповідного для поселення (або пристрою робочого простору, або торгівлі, або релігійних практик) – вони виникають в процесі соціальної взаємодії і спільного виробництва смислів. Таким чином, теоретико-методологічною основою дослідження Журавлівського гідропарку є теорія символічного інтеракціонізму, що реалізується в різних концепціях.

Ця територія Харкова була обрана не випадково. Вона включає в себе велику водойму з цікавою складною береговою лінією, має велику кількість різноманітного озеленення. Територія дуже популярна серед різних верств населення: людей, які приходять використати вільний простір як для активного, так і для пасивного відпочинку. На жаль, ця місцевість хоч і користується попитом серед містян, але втратила свою цілісність та не несе в собі задачі, які їй були підпорядковані з самого початку. Земельна ділянка гідропарку не має чітких обмежень та через це втрачає свій потенціал. Сама ж територія не виконує повноцінну функцію гідропарку і на даний час, поділена на три частини: відновлена частина гідропарку, територія для вільних прогулянок (яка потерпає від навколишніх людських факторів) та територія, яка розглядається під забудову.

Ми пропонуємо відновити, перш за все, функцію повноцінного гідропарку з його історичними кордонами, створити на території комплекс функціональних зон, які будуть між собою пов'язані єдиною транспортно-пішохідною системою. Функціональне планування території включатиме в себе зони: тихого відпочинку, активного відпочинку для дітей, фізкультурно-оздоровчих та масових заходів, господарсько-адміністративну, водну, зони активного та пасивного використання. Ці головні напрями на відтворення гідропарку дозволять суспільству використовувати територію повноцінно, з користю та дозволить налагодити духовний стан як окремої людини, так і суспільства в цілому.

Список джерел

1. Радіонова Л. О. Публічний простір міста в соціально-філософській перспективі: до питання про методологію дослідження. *«СХІД»: аналітично-інформаційний журнал*. 2013. № 6 (126). С. 273–277.
2. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь. *Логос*. 2002. № 3.
3. Lofland Lynn. *The Public Realm: Exploring the City's Quintessential Territory*. New York. 1998. 305 p.
4. Lofland Lynn. *World of Strangers: Order and Action in Urban Public Space*. New York : Basic Books, 1973. 223 p.
5. Мид Дж. От жеста к символу / Американская социологическая мысль : Тексты / под ред. В. И. Добренькова. М. : Из-во Международного ун-та бизнеса и управления, 1996. С. 213–221.

6. Ericksen Ephraim Gordon. The Territorience Experience. Texas : University of Texas Press, 1980. 225 p/

Беценко Т. П.,
д-р філол. наук, професор,
професор кафедри української мови і літератури,
Шугурова В. О.,
студентка 3-го курсу, слов'янського відділення
факультету іноземної та слов'янської філології,
Сумський державний педагогічний університет
ім. А. С. Макаренка, Україна

МІСТО ГЛУХІВ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: МИНУЛЕ І СЬОГОДЕННЯ

*В древнім місті живуть давниною
Світлі храми і древні вали...*

М. Гурець

Місто Глухів – гетьманська столиця України, резиденція І. Скоропадського, Д. Апостола, К. Розумовського, місце розташування Першої малоросійської колегії, правління гетьманського уряду та Другої малоросійської колегії.

У XVIII ст. Глухів став центром політичного і культурного життя Лівобережної України. Великий внесок у підготовку еліти зробила Генеральна військова канцелярія. У ній починали свою діяльність діти старшини та інших прошарків українського суспільства. Як правило, навчалися вони у Києво-Могилянській академії і стажувалися у полкових канцеляріях, для чого і був створений канцелярський «курінь».

Устрій Лівобережної України сприяв значному розвитку культури. За судженням відомого українського історика Д. Дорошенка, українська культура в кінці XVII – на початку XVIII ст. «продвинулася до тієї вершини, яка дає право поставити Гетьманщину часів Мазепи, Скоропадського, Апостола і Розумовського на один рівень з найбільш освіченими країнами тодішньої Європи. Вона стала культурним вогнищем, впливи якого розходилися на цілий схід Європи і на Балкани»[4]. Культурною спадщиною часів Гетьманщини пишається і Глухівщина.

Варто зазначити, що Глухів ще у XVII столітті був осередком музичної творчості всієї Європи. Тут одержали початкову музичну освіту відомі діячі світової культури, засновники хорového співу, видатні українські композитори М. Березовський і Д. Бортнянський. Глухівська музична школа була заснована за наказом імператриці Анни Іоанівни та за сприяння гетьмана України Д. Апостола. Цим навчальним осередком опікувалися гетьмани І. Скоропадський, П. Полуботок, К. Розумовський та ін. Вони не тільки були його протекторами, а й забезпечували заклад учителями, виділяли для нього